Strategisch publicatieraamwerk van de Universiteit Leiden

9 juli 2025

Dit document presenteert het strategisch publicatieraamwerk van de Universiteit Leiden. Het is geschreven door de denktank Open Wetenschappelijk Publiceren als onderdeel van het Academia in Motion programma van de Universiteit Leiden, in brede consultatie met vele collega's aan onze universiteit. Eerst wordt het belang van een strategisch publicatieraamwerk voor de Universiteit Leiden uiteengezet. Daarna worden vier waarden voor wetenschappelijk publiceren geïntroduceerd. Deze waarden vormen de basis van een raamwerk waarmee medewerkers van onze universiteit beslissingen op het gebied van wetenschappelijk publiceren kunnen maken. Ten slotte beschrijft dit document de verantwoordelijkheden van medewerkers, instituten, faculteiten en de universiteitsbibliotheek met betrekking tot wetenschappelijk publiceren.

Waarom heeft de Universiteit Leiden een strategisch publicatieraamwerk nodig?

Open science vergroot de wetenschappelijke en maatschappelijke impact van onderzoek door wetenschappelijke kennis op een open, tijdige, eerlijke en duurzame manier te delen. Om open science de norm te maken, ondergaat onze manier van werken aan de Universiteit Leiden een aanzienlijke cultuurverandering. Dit geldt ook voor de manier waarop we ons onderzoek publiceren.

Dit strategisch publicatieraamwerk biedt een richtlijn voor de ontwikkeling van beleid rondom wetenschappelijk publiceren. Dit omvat onder meer beleids- en strategieontwikkeling op het gebied van open science, criteria voor proefschriften, beleid met betrekking tot erkenning en waardering (bijvoorbeeld loopbaantrajecten en aanstellingscriteria), en afspraken tussen faculteiten en de universiteitsbibliotheek met betrekking tot collectie-ontwikkeling. Het doel van het strategisch publicatieraamwerk is niet om bepaalde keuzes op het gebied van wetenschappelijk publiceren op te leggen, maar om faculteiten en instituten in staat te stellen om op een goed onderbouwde, systematische wijze beleidskeuzes met betrekking tot wetenschappelijk publiceren te maken op een manier die in lijn is met open science principes.

Dit strategisch publicatieraamwerk adresseert drie nijpende kwesties in het huidige publicatielandschap. Zonder een systematische perspectief op wetenschappelijk publiceren verwachten we dat:

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)

- Wetenschappelijk publiceren een traag en ondoorzichtig proces blijft, waarin onderzoeksresultaten pas aan het einde van een onderzoeksproject worden gedeeld (onderzoeksplannen of onderzoeksresultaten worden niet vroegtijdig gedeeld), en uitsluitend na een tijdrovend en ondoorzichtig proces van peer review;
- Onze manier van publiceren aan de Universiteit Leiden niet langer financieel verantwoord is, aangezien de kosten van wetenschappelijk publiceren verder zullen stijgen, terwijl onze budgetten sterk onder druk staan;
- Stappen die medewerkers zetten om over te gaan op meer open en meer duurzame manieren van wetenschappelijk publiceren onvoldoende erkend en gewaardeerd zullen worden.

Het strategisch publicatieraamwerk heeft betrekking op de publicatie van narratieve onderzoeksoutput, zoals wetenschappelijke artikelen, boeken, beleidsrapporten, blog posts, etc. De uitgangspunten van het raamwerk kunnen ook behulpzaam zijn bij de publicatie van andere soorten onderzoeksoutput, zoals datasets en software. Bij de publicatie van deze soorten output spelen echter bijkomende kwesties een rol die niet onder het raamwerk vallen. De publicatie van niet-narratieve onderzoeksoutput valt daarom buiten het toepassingsgebied van het raamwerk. Voor de publicatie van niet-narratieve onderzoeksoutput, zoals datasets en software, verwijzen we naar de Regeling Werkgeversauteursrecht. Voor onderzoek dat patenteerbare uitvindingen kan opleveren, verwijzen we naar de Regeling Kennisexploitatie. Voorts is het raamwerk gericht op de publicatie van onderzoeksoutput en blijft de archivering en registratie van deze output buiten beschouwing.

Waarden voor wetenschappelijk publiceren

Het publicatieraamwerk van de Universiteit Leiden is gebaseerd op vier waarden voor wetenschappelijk publiceren: **Geschikt voor het doel**, **Open**, **Duurzaam** en **Rechtvaardig**.

Geschikt voor het doel	**Open**
We publiceren ons onderzoek op een manier die geschikt is voor het doel. Afhankelijk van de aard van het onderzoek en de doelgroepen die we willen bereiken, kunnen we ons onderzoek op verschillende manieren publiceren. Dit kan bijvoorbeeld als artikel in een tijdschrift met peer review, als preprint, boek, beleidsrapport, blog post, etc. We kunnen ons onderzoek publiceren in het Nederlands, Engels of andere relevante talen.	We publiceren ons onderzoek zo open mogelijk. We maken ons onderzoek, en idealiter ook het achterliggende materiaal (zoals data en software), openbaar toegankelijk zonder onnodige vertraging. We stimuleren een open dialoog over ons onderzoek (bijvoorbeeld door het delen van voorlopige resultaten en het ondersteunen van open peer review en andere vormen van open feedback) en doen ons best om ons onderzoek te verbeteren op basis van wat we leren van deze dialoog. We staan het auteursrecht op onze publicaties niet af.

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)

Duurzaam	Rechtvaardig
We publiceren ons onderzoek op duurzame wijze. We ondersteunen de loopbaanontwikkeling van onze wetenschappelijk medewerkers door het erkennen en waarderen van hun publicatie-activiteiten in overeenstemming met de bijdrage aan de strategie van een onderzoekseenheid. We onderkennen ook de kosten van publiceren. We ondersteunen publicatiemodellen die financieel verantwoord zijn voor alle belanghebbenden.	We hebben de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan rechtvaardige publicatiemodellen. Om de uitwisseling van wetenschappelijke kennis te optimaliseren, zou iedereen ter wereld idealiter gelijke toegang tot wetenschappelijke kennis moeten hebben en gelijke mogelijkheden om wetenschappelijke kennis te delen. We ondersteunen duurzame publicatiemodellen die wereldwijde rechtvaardigheid op het gebied van wetenschappelijk publiceren bevorderen.

De vier hierboven genoemde waarden bieden algemene principes voor het omgaan met dilemma's op het gebied van wetenschappelijk publiceren. Tegelijkertijd bieden ze ook flexibiliteit om deze dilemma's te adresseren op een manier die rekening houdt met de specifieke context van een instituut, afdeling of onderzoeksproject.

Raamwerk voor publicatiebeslissingen

De vier hierboven genoemde waarden kunnen worden vertaald in drie criteria die concrete richtlijnen bieden bij het maken van publicatiebeslissingen:

- **Doelgroep & Kwaliteit:** We publiceren ons onderzoek op een manier die ons in staat stelt om de relevante doelgroepen te bereiken en te laten zien dat ons onderzoek voldoet aan de kwaliteitsstandaarden van deze doelgroepen.
- **Openheid & Tijdigheid:** We publiceren ons onderzoek op een open en tijdige manier.
- **Kosteneffectiviteit:** We publiceren ons onderzoek op een kosteneffectieve manier.

Deze criteria kunnen soms op gespannen voet met elkaar staan (bijvoorbeeld wanneer we ons onderzoek in een duur tijdschrift zouden moeten publiceren om onze doelgroep zo goed mogelijk te bereiken). In dat geval dienen we op basis van de specifieke context waarin we opereren een goede balans te vinden tussen de verschillende criteria. Op de langere termijn zullen ontwikkelingen op het gebied van wetenschappelijk publiceren er hopelijk voor zorgen dat de drie criteria steeds beter op elkaar aansluiten. Hieronder worden de drie criteria nader toegelicht.

Doelgroep & Kwaliteit

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)

Dit criterium benadrukt het belang van het zodanig publiceren van ons onderzoek dat we in staat zijn om de relevante doelgroepen te bereiken en aan te tonen dat ons onderzoek voldoet aan de kwaliteitsstandaarden van deze doelgroepen.

Wetenschappelijk publiceren wordt vaak gelijkgesteld aan het publiceren van wetenschappelijke artikelen in tijdschriften met peer review. We kunnen ons onderzoek echter ook op vele andere manieren publiceren en delen. Zo kan onderzoek bijvoorbeeld worden gepubliceerd op een preprint server of in Scholarly Publications, het repositorium voor wetenschappelijke publicaties van de Universiteit Leiden. Onderzoek kan ook worden gepubliceerd in een vaktijdschrift of beleidsrapport, of worden gedeeld in een blog post of krantenartikel. Met verschillende vormen van publiceren kunnen we verschillende doelgroepen bereiken en de kwaliteit van ons onderzoek op verschillende manieren laten zien. Publiceren in een tijdschrift met peer review kan bijvoorbeeld een goede manier zijn om de wetenschappelijke kwaliteit van ons onderzoek te laten zien en het onder de aandacht te brengen van collega-onderzoekers. Anderzijds kan het publiceren van een beleidsrapport effectiever zijn om de aandacht van beleidsmakers te trekken en de maatschappelijke impact van ons onderzoek te maximaliseren.

Het is belangrijk om publicatiekanalen te vermijden die misleidende of anderszins problematische praktijken hanteren. Wanneer we ons onderzoek in een tijdschrift met peer review willen publiceren, dienen we ons bijvoorbeeld bewust zijn van het gevaar van rooftijdschriften. Deze tijdschriften wekken de indruk dat ze een grondige peer review uitvoeren en kwaliteitsstandaarden handhaven, maar in werkelijkheid is daar niet of nauwelijks sprake van. Bij roofconferenties gaat het er op een vergelijkbare wijze aan toe. Onderzoek publiceren via deze problematische kanalen is onverenigbaar met het criterium Doelgroep & Kwaliteit omdat het ons niet in staat stelt om de relevante doelgroepen te bereiken en de kwaliteit van ons onderzoek te laten zien. Het kan ook in strijd zijn met de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit[1].

Openheid & Tijdigheid

[1] In de blog post 'Questionable and Predatory journals' wordt uitgelegd hoe je rooftijdschriften en andere twijfelachtige tijdschriften kunt herkennen en vermijden. De website Think.Check.Submit biedt ook goede informatie op dit gebied.

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)

Universiteit Leiden

Dit criterium benadrukt het belang van het open en tijdig publiceren van ons onderzoek.

Om ons onderzoek open en tijdig te publiceren streven we ernaar om

- ons onderzoek onder een open licentie te publiceren, bij voorkeur CC-BY;
- het auteursrecht op onze publicaties te behouden;
- ervoor te zorgen dat de volledige tekst van onze publicaties openbaar beschikbaar is in een voor machines leesbare vorm;
- ervoor te zorgen dat de metadata van onze publicaties openbaar beschikbaar zijn in een voor machines leesbare vorm.

Wanneer ons onderzoek een peer review proces doorloopt, vormt het publiceren van de resultaten van dit proces een belangrijke manier om de openheid van wetenschappelijk publiceren verder te vergroten. Dit wordt open peer review genoemd, of ook wel transparante peer review. Open peer review wordt steeds gebruikelijker in veel vakgebieden. Waar mogelijk wordt het gebruik van open peer review sterk aanbevolen. Doordat open peer review de kwaliteit van het peer review proces van een tijdschrift zichtbaar maakt, is het ook een effectieve manier om het bovengenoemde probleem van rooftijdschriften aan te pakken.

Om ons onderzoek tijdig te publiceren, kunnen we het niet alleen aan het einde van het onderzoeksproces maar ook tussentijds al publiceren. Hierdoor kunnen anderen zo vroeg mogelijk gebruik maken van ons werk en kunnen we ons voordeel doen met vroegtijdige feedback, bijvoorbeeld op de methodologie van ons onderzoek. Dit kan de kwaliteit van ons onderzoek verhogen. Belangrijke manieren om onderzoek tussentijds te publiceren zijn onder andere het delen van preprints (het publiceren van een onderzoeksartikel op een preprint server zoals arXiv, bioRxiv, ChemRxiv, medRxiv, OSF Preprints, PsyArXiv of SocArXiv voorafgaand aan peer review), preregistratie (een onderzoeksplan publiceren voordat het onderzoek wordt uitgevoerd) en modulair publiceren (een onderzoek modulair, stap voor stap publiceren op platformen zoals ResearchEquals, Octopus of Research Catalogue[2]).

Soms mag een publicatie van een uitgever pas na een bepaalde periode openbaar toegankelijk worden gemaakt. Dergelijke open access embargo's vertragen het delen van onderzoek en zijn daarom problematisch. Ze kunnen op verschillende manieren worden omzeild, van het beschikbaar van een artikel in

[2] Research Catalogue is een digitaal platform zonder winstoogmerk voor het publiceren van artistiek onderzoek. Het wordt vaak gebruikt door de Academy of Creative and Performing Arts van de Faculteit Geesteswetenschappen. Het biedt multimodale, niet-lineaire webportfolio's.

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)

ons universitaire repositorium op basis van het amendement Taverne[3] (in Scholarly Publications voor de Universiteit Leiden en in Converis voor het LUMC) tot het publiceren van een artikel op een preprint server (de ingediende versie en/of auteursversie van het geaccepteerde artikel).

Kosteneffectiviteit

Dit criterium benadrukt het belang van het kosteneffectief publiceren van ons onderzoek. De kosten die aanbieders van publicatiediensten maken kunnen aanzienlijk zijn. Dit geldt zowel voor commerciële als niet-commerciële aanbieders. We hebben een verantwoordelijkheid om de kosten te dekken van de publicatiediensten waar we gebruik van maken. Deze kosten dienen echter wel proportioneel te zijn met de waarde van de geleverde publicatiediensten. Wat we in dit verband als proportioneel beschouwen, is onderwerp van verdere discussie.

Verantwoordelijkheden op het gebied van wetenschappelijk publiceren

Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van medewerkers, instituten, faculteiten en de universiteitsbibliotheek om onderzoek te publiceren op een manier die in overeenstemming is met de bovengenoemde waarden en criteria. Hun afzonderlijke verantwoordelijkheden worden hieronder uiteengezet.

Medewerkers van de universiteit dragen de verantwoordelijkheid om hun onderzoek te publiceren in overeenstemming met de eerdergenoemde criteria Doelgroep & Kwaliteit, Openheid & Tijdigheid en Kosteneffectiviteit. Ze worden geacht rekening te houden met deze criteria bij de planning en uitvoering van hun onderzoek.

Om medewerkers te ondersteunen, hebben instituten, faculteiten en de universiteitsbibliotheek diverse verantwoordelijkheden. In samenwerking met de universiteitsbibliotheek ondersteunen instituten en faculteiten medewerkers bij het publiceren van hun onderzoek in overeenstemming met de criteria Doelgroep & Kwaliteit, Openheid & Tijdigheid en Kosteneffectiviteit. Ze bieden medewerkers ook toegang tot relevante publicatiediensten die hen in staat stellen hun onderzoek te publiceren in overeenstemming met deze criteria. Medewerkers mogen andere publicatiediensten gebruiken, maar de Universiteit Leiden hoeft dit niet financieel te ondersteunen. Instituten en faculteiten hebben ook de verantwoordelijkheid om hun medewerkers te erkennen en waarderen voor het publiceren van hun onderzoek in

[3] Open Accessbeleid Universiteit Leiden

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)

overeenstemming met de criteria Doelgroep & Kwaliteit, Openheid & Tijdigheid en Kosteneffectiviteit. Dit kan bijvoorbeeld in GROW-gesprekken (Gesprekken over Resultaat, Ontwikkeling en Welzijn), promovendibeleid en loopbaanbeleid.

Als een relatief goed gefinancierde instelling, heeft de Universiteit Leiden ook een verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de ontwikkeling van rechtvaardigere modellen voor wetenschappelijk publiceren, waarbij idealiter alle onderzoekers ter wereld, ook degenen met zeer beperkte middelen, in gelijke mate toegang hebben tot bepaalde publicatiediensten. Een transitie richting zulke modellen is niet eenvoudig, maar de Universiteit Leiden zet zich in om de mogelijkheden te verkennen en actief bij te dragen aan de relevante discussies.

Classified as | Public - Publiek (Openbaar)